

антропология, відображаючи єдність пере-живання реальності і життя в реальності, здатна константувати повноту (цілісність) людського буття, при цьому постійно апелюючи до його сенсу. Доповнити ці підходи покликана «філософія життя», або, згідно із Р. Арцишевським, «віталогія», яка вивчає людське життя-буття як відкриту цілісність.

1. Гроф С. За пределами мозга. Пер. с англ. 2-е изд. – Москва: Изд-во Трансперсонального Института, 1993; 2. Гроф С. Космическая игра / Пер. с англ. Ольги Цветковой – М.: Институт трансперсональной психологии, Издательство САТТВА 2000; 3. Опейда Л. Нелокальна особистість // Науковий вісник ВНУ. Серія «Філософські науки». – Луцьк, 2010 – № 28. – С. 23-28; 4. Смирнов Г. А. Целостность и конструктивность: постановка проблемы // Логика и системные методы анализа научного знания: тез. докл. к IX Всесоюзн. совещ. по логике, методологии и философии науки. – М., 1986; 5. Тягло А. В. Становление научной концепции целосности / А. В. Тягло – Х: Вища школа, 1989. – 133 с.; 6. Хайдеггер М. Бытие и время. – М.: AD MARGINEM, 1997; 7. Цехмістро І. З. Голістична філософія науки / І. З. Цехмістро. – Х: Акта, 2003. – 279 с.

Лілія Компанієць

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

РЕКОНСТРУКЦІЯ ПОНЯТТЯ «РЕІНКАРНАЦІЯ» У «ЗОЛОТИЙ ВІК ВИЗНАЧЕНЬ»

У статті осмислюється еволюція терміну «реінкарнація». Встановлено, що даний термін часто вживався в античній культурі, віддзеркалював її уявлення та вірування. Саме у просторі античної культури явище «реінкарнації» отримало концептуальне оформлення, розвиток та стало загальноживаним.

Ключові слова: *перевтілення, реінкарнація, метемпсихоз, втілення, трансміграція*

Liliya Kompanijets'. The Reconstruction of Concept of Reincarnation in the Golden Age of Conceptualization. *This article deals with the understanding of the "reincarnation" term evolution. It has been found that in Ancient Culture this concept had been well represented and reflected its views and beliefs. It is in the space of the Ancient Culture the word "reincarnation" received its conceptual design, development and became colloquial.*

Keywords: *reincarnation, transformation, metempsychosis, incarnation, transmigration*

Ідея реінкарнації, тобто ідея можливості перевтілення, є однією із найцікавіших тем сучасності, яка все частіше привертає до себе увагу філософської, релігійної та наукової думки. Неможливо не погодитися з тим, що вона торкається глибоких екзистенціальних питань, а саме: відчаю, життя і смерті, закинутості у світ, надії, безсмертя душі тощо. Як наслідок, на основі

спроб відповісти на ці питання, створюються життєствердні проекти культури, формуються установки та ціннісні орієнтири. Ідея безсмертної душі є однією із найцінніших на шкалі релігійних цінностей; вона є цілєю та ідеалом, умовою досягнення потойбічного світу та Царства Божого. У контексті ціннісної градації феномен реінкарнації, як такий, що містить ідею вічного існування душі, потребує, на нашу думку, уточнення та поглибленого дослідження.

Щоб зрозуміти той чи інший феномен, культурну універсалію, а також їхнє значення, потрібно розглядати їх в історичному контексті. На перший погляд слово «реінкарнація» має певний смисл і не потребує особливого дослідження; у всіх культурах, релігіях, воно має подібні значення. На рівні повсякденної мови це слово виражає віру у можливість переселення душі в інші тіла (людини, тварин, рослин) і запозичене, як вважається, зі східних релігій (індуїзм, буддизм тощо).

Такий підхід спрощує проблему, позбавляє її первісного містичного сенсу, який втрачається у просторі віків. Узвичаєні погляди про реінкарнацію не дозволяють комплексно дослідити цей феномен. Ми зосередимося на виявленні та дослідженні базових концептів, оскільки саме ключові поняття являють собою мовні «відбитки» слів у різні історичні періоди, формують, вибудовують загальну картину того чи іншого явища. Ретельний аналіз передбачає розгортання етимології слова, яка є первісною формою поняття. Саме в ній міститься у концентрованому вигляді зміст, накопичена історія становлення смислів, традиція слововжитку, асоціації, можливі тлумачення, які зафіксовані у текстах філософів, вчених, а також уявлення, переживання тих чи інших явищ [9, с. 43]. Етимологічна реконструкція поняття визначає мету даної статті.

В енциклопедичних виданнях слово «реінкарнація» подається на рівні різних мовних груп, переходить з однієї мови в іншу, з однієї традиції в іншу тощо. Внаслідок такої «міграції» явище реінкарнації змінює свій зовнішній вигляд, набуває словесних оболонок та збагачується різними значеннями. Наприклад, грекою – *μετεμψύχωσις*, *metempsychosis*, латиною – *transmigration*, *reincarnation*, англійською – *reincarnation*, французькою – *reincarnation*, німецькою – *reinkarnation*, арабською – *تقمص*. Іншу низку понять становлять: «переселення душ» (укр.), *татастхашакти* (санскр.), «сансара» (санскр.); *переродження*; *передіснування*, «трансмігація», «реінкарнація», «метемпсихоз», «метенсоматосіс» (метенсоматоз), «палінгенесія» (у неоплатоніків). З вище наведеного бачимо, що смисл терміну «реінкарнація» прихований під багатьма оболонками, традиціями терміновжитку, приховується за покривалами семантичних полів, в

лабіринтах яких можна заблукати. Порівняльний аналіз цілого спектру представлених концептів ускладнюється, з одного боку, подібністю експлікацій, з іншого, присутністю у них різних тонких смислових відтінків. Відкритим залишається також питання про те, як співвідносяться перелічені терміни та їхні визначення. З яких ключових понять складається осердя концепту «реінкарнація» у просторі існуючих конотацій? Щоб відповісти на ці питання, необхідно зробити екскурс в історіогенез перелічених термінів (зосередивши увагу на античній культурі). Такий екскурс передбачає декілька етапів.

1. Крізь призму визначень даних понять виявити локальні зони їхнього зародження, етимологічні корені та традиції слововжитку. Іншими словами, виявити культурні шляхи, на яких вони набули ці словесні оболонки.

2. Визначити герменевтичне коло концептів, які складають обсяг та зміст поняття «реінкарнація».

3. Виявити шляхи, траєкторії розвитку поняття та визначити ландшафт його смислів.

У фокусі нашого дослідницького інтересу знаходиться термін «реінкарнація» (аргументацію на користь даного терміну наведемо пізніше). Перш за все необхідно відзначити, що у контексті загальної історії становлення, еволюції релігійних традицій, зміст даного терміну був різноманітним, існував в латентній формі на рівні образів, ідей, уявлень та асоціацій. В процесі проходження усіх етапів свого формування цей термін наповнювався схожим до інших термінів смислом. Такими як, наприклад, «втілення», «перевтілення», «воскресіння» (Давній Єгипет).

В контексті індуїстської гілки еволюції вірування, котре пов'язане з ідеєю перевтілення, час появи терміну, який віддзеркалює подібний смисл, датується I тис. до н. е. і на санскриті означає «сансара», тобто «обертання», яке символізує коло народжень та смертей, неперервні людські перевтілення по колу. Перші згадки цього поняття пов'язують із давніми текстами «Упанішад». При розгляді давньої індійської літератури виявляється, що простір цього поняття пронизує слово «втілення»; тут також отримує своє остаточне формулювання поняття «карма», яке безпосередньо пов'язане з вченням про коло перевтілень, вихід за межі якого є основною метою досягнення безсмертя. «Веди мене від небуття до буття. Веди мене від темряви до світла. Веди мене від смерті до безсмертя» [10, с. 76]. Так закликає той, хто приносить жертву в ритуалі, який зафіксований в «Упанішадах».

Повертаючись до основного питання про пріоритетність для нашої статті поняття «реінкарнація», відзначимо, що його етимологічні корені знаходяться в лоні античної культури. Ми знаходимо згадки, що в ранніх грецьких свідченнях, а також в класичній традиції античної філософії, використовувався термін «одягання» душі на тіло. Перші свідчення про вжиток поняття «метемпсихоз» знаходимо у пізній грецькій традиції. Грецьке *μετεμψύχωσις* походить від *μετε* – пере, *εμψύχωσις* – одушевлення, оживлення, властиво «повторне одушевлення», тобто вживається у значенні переселення душ [11, с. 364; 4, с. 409; 3, с. 551]. У літературі відзначається, що вперше даний термін зафіксований у Діодора Сіцилійського (I ст. до н. е.), у Галена [2, с. 633; 11, с. 492; 3, с. 551]. Інші автори вказують на те, що воно почало вживатися з часів Іпполіта Римського та Плотіна. Поняття «метемпсихоз» експлікується як релігійно-містичне уявлення про перехід душі з померлого тіла в інше тіло (рослин, тварин чи людини), а також як уявлення про перехід душі з одного щабля на інший, шляхом її переселення, перевтілення в різні тіла або предмети [11, с.364; 8, с.449]. Тлумачення терміну «метемпсихоз» (*metempsychosis*) ми знаходимо у Стівена Ровзена: «*meta*» – пізніший, те, що знаходиться поза чимось, змінений, «*em*» або «*en*» – всередині, «*psyhe*» – душа, «*osis*» – процес. В цілому, можна стверджувати, що у давніх греків метемпсихоз означав процес, внаслідок якого душа змінювала тіло після смерті [5].

Таким чином, етимологічна реконструкція терміну «метемпсихоз» виявила, що традиція вживання цього терміну містить в собі ключові значення цього терміну, а саме: «переселення», «перехід», які орієнтуються на розуміння метемпсихозу як процесу переходу душі в інші тіла, який супроводжується його зміною. Крім цього, у межах його смислового наповнення міститься осердя ідеї еволюції, тобто поступового руху душі завдяки її перевтіленню в різні оболонки.

Інші траєкторію розвитку даного терміну виявляє його латинське походження, іншими словами ідея перевтілення представлена терміном «реінкарнація» (перевтілення), яке відповідало термінам «метемпсихоз» і «трансміграція» [4, с. 409]. Стівен Ровзен зазначає, що останній термін з'явився раніше, ніж «реінкарнація» і використовується як його синонім. «*Trans*» означає «через», «*migr*» – «рухатися», «*ation*» – процес обумовленості або становлення. Отже, термін «трансміграція» описує процес руху крізь, від одного до іншого, означає процес переселення душі з одного тіла в інше. Такі слова, як «передіснування» і «переродження» вказують на минулі народження [5].

Ще один етимологічний підхід може прояснити походження терміну «реінкарнація» у просторі існуючих визначень. Одним із них є поняття «перевтілення». Як вже відзначалося, термін «реінкарнація» складається з латинських слів «re» – знову, «in» – всередині, «earn» – плоть, «ate» – спричиняти, ставати, «ion» – дослівно: процес повторного потрапляння у плоть. Під цим терміном також розуміється, що після смерті від тіла відділяється душа, яка повертається в нову тілесну оболонку [8, с. 587; 5]. В сучасних словниках вказується на те, що цей термін походить від латинського «re» – зворотна дія, «in» – в, caro – тіло, тобто реінкарнація – це повернення «назад у тіло». Також від пізньолатинського «*incarnatus*» – той, що втілювався, набув тілесності, «in» – в, «caro» – м'ясо, плоть, тіло, визначається як уявлення про постсмертний перехід душі від одної істоти до іншої [6, с. 655]. Поняття «*палінгенесія*» (палінгенез) було поширеним серед неоплатоніків і вживалося як синонім до поняття «метемпсихоз», а в латинській традиції – до поняття «реінкарнація» [11, с. 364].

Термінологічне розмаїття концептів, які характеризують одне й те ж явище, свідчить про світоглядні преференції давнього світу, його переконання. Як відзначає Степанов, концепт – це своєрідний згусток культури у свідомості людини, який складається з уявлень, знання та асоціацій, з одного боку, а з іншого – це те, за допомогою чого людина засвоює культуру, залучається до неї [9, с. 43]. Іншими словами, розмаїття термінів, які позначають одне і те ж явище, їх активне використання у мовленні, свідчить про популярність уявлень, пов'язаних з віруваннями у перевтілення.

Отож, термін «реінкарнація» визначається як процес потрапляння «знову в тіло», з одного боку, вказує на його завершеність «набуття плоті», з іншого – це процес становлення. Цікавою виявляється експлікація «назад в тіло», оскільки вона вказує на процес повернення, можливо, в те ж саме тіло, має інший відтінок та смислове навантаження. Крім цього, у просторі тлумачень міститься вказівка на присутність у тілі людини деякої субстанції, яка здатна мігрувати (переміщатися) з тіла в тіло. Крайній аспект вказує на смислове розширення терміну «реінкарнація». Тобто, в процесі дослідження визначень терміну «реінкарнація» ми доходимо висновку, що під його словесною оболонкою не лише зберігаються та співіснують смисли, які історично його оформили (грецького та латинського походження), але й розгортаються його додаткові смислові грані. За змістом терміни «метемпсихоз», «трансмігація», «реінкарнація» тотожні, їхній значення перетікає з одного в інший. Так вони являють собою ланки одного ланцюга, еволюції ідеї реінкарнації. В цілому, ці терміни пояснюють процес переселення душі, потрапляння її у тіло. Розглянуті терміни є спадщиною

античної та середньовічної культури. Саме на ґрунті античної культури вони культивуються, концептуалізується, дзеркально відображають преференції даних епох.

Продовжимо огляд існуючих визначень даного терміну у вимірах сучасних реалій. У другій половині ХХ ст. термін «реінкарнація» визначається як «втілення», тобто як «входження душі у тіло». В англійській мові дієслово *to reincarnate* з'являється у ХІХ ст., а вже від нього походить іменник *reincarnation*, тобто перевтілення душі після смерті тіла в інше тіло [6, с. 655]. Сучасні тлумачення містять також розуміння реінкарнації, як здатності богів, духів, святих з'являтися у людському вигляді або втілюватися у живі і неживі предмети [13, с. 297]. Подібне тлумачення ми зустрічаємо у французькій мові, в якій реінкарнація означає також перевтілення як віру у здатність богів, духів та святих поставати у вигляді одушевлених і неодушевлених предметів та організмів.

Отже, термін «реінкарнація» зводиться до наступних конотацій:

1. Розуміється як процес «потрапляння у тіло», який постає в якості поточного процесу завдяки словам «перевтілення» та «втілення»; і в якості доконаного факту – «втілений» у значенні «повернений у тіло» (вказує на процес повернення).
2. Уособлення.
3. Здатність богів, духів, святих втілюватися у живі організми та неживі предмети.

Перелічені експлікації (пункти 1, 3) за критеріями смислу відсилають нас до вірувань давніх культур, і у цьому сенсі являють собою «сховище» їх релігійних уподобань. Визначення «реінкарнації» як «уособлення» (п. 2), на перший погляд, вказує на набуття ним додаткових смислових відтінків. Розглянемо їх. Уособлення – це церковнослов'янське слово «олицетворение», яке походить від ст.-сл. *ликъ* як елемент є давнім європейським суфіксом, який тотожний старонімецьким похідним від цього ж кореня: гот. *leik* – «тіло», *man-leika* – «образ, подоба», а також від дієслівного кореня сл.- **li* – «лити», «відливати», «створювати форму». Етимологічно означає «тіло людини», «людська будова» [9, с. 715]. Відповідно дієслово «уособлювати» можна розуміти як «вливання у форму», тобто душа, дух вливається у матерію і, як наслідок, оживляють її. З іншого боку, у довідниках ми знаходимо, що слово «втілення» тлумачиться як уособлення, тобто ці поняття утворюють єдиний синонімічний ряд [1, с. 63]. Таким чином, слово

«уособлення» містить в собі первісний смисл терміну «реінкарнація», як «втілення», і являє собою іншу форму відповідного уявлення.

Зробимо невеличкий відступ з метою прояснення смислів у просторі існуючих експлікацій. При дослідженні терміну «реінкарнація» ми виявили наявність двох протилежних поглядів, а саме: одні автори вважають, що термін «*реінкарнація*» тотожний терміну «метемпсихоз», а інші – ні. Останні аргументують свою позицію наступним чином: термін «реінкарнація» означає перехід душі з одного тіла в інше (у значенні втіленої, інкарнованої, душі), тобто перебуванні душі у певному тілі-місці. Другий термін «метемпсихоз» вказує на процес переміщення душі від одного тіла до іншого. В аспекті встановлення співвідношення між цими термінами зазначається, що вони доповнюють одне одного з погляду понять «статика» і «динаміки», тобто ці терміни містять вказівки на пошук душі тіла, у яке вона втілюється, і на завершення процесу пошуку. З погляду статика, коли треба констатувати факт втілення, вживається термін «реінкарнація», який характеризує етичний бік, бо віддзеркалює наслідки минулих втілень душі (інкарнацій), їх нескінченну кількість, тобто вказує на певний підсумок. З погляду динаміки цей процес характеризує термін «*метемпсихоз*», який містить в собі також есхатологічний смисл в контексті втягнутості душі у всі свої тілесні цикли і передбачає двоїстий принцип незалежності душі. Обидва терміни вказують на пошук і завершення процесу втілення [12, с. 492]. На нашу думку, дане визначення дещо не повно відображає суть термінів в контексті заперечення їхньої тотожності. Причина цього криється у звуженні смислу терміну «метемпсихоз», при якому втрачаються його первісні смисли. У своїх роздумах ми відштовхуємося від вище викладеної етимологічної реконструкції даних термінів, в результаті якої ми дійшли наступних висновків. Термін «метемпсихоз» є широким і містить в собі цілу низку значень, які ми розкрили раніше у даній роботі. Згадаємо деякі з них: а) переселення душ; б) перехід душі в інші тіла; в) рух душі від одного щабеля до іншого за допомогою перевтілення; г) процес зміни тіла (у значенні завершення). Із сукупності цих значень бачимо, що поняття містить у собі вже згадану «статика і динаміку». Відповідно, ми не погоджуємося з тим поглядом авторів даного видання і притримуємося іншого, а саме: обидва терміни, метемпсихоз і реінкарнація, є синонімами. З іншого боку, вони є продовженням термінологічної еволюції ідеї втілення, перевтілення з наступним її смисловим розширенням.

Підтвердження нашої думки ми знаходимо в інших літературних джерелах. Наприклад, у контексті ідеї розвитку понять є вказівки на те, щоб розрізняти два типи метемпсихозу. Перший – це метемпсихоз, який відбувається під час втілення душі у перше тіло. Другий – це етично

забарвлений метемпсихоз, який зустрічаємо у різних релігійних та філософських системах: сходження чи падіння душі залежить від морального рівня людини, яка померла, тобто розглядається як постсмертна відплата [11, с.364; 3, с.551].

Повертаючись до осмислених нами конотацій терміну «реінкарнація», можливо запропонувати умовне його визначення (згідно із критерієм вичленування основних смислових траєкторій розгортання з представлених визначень). Отож, реінкарнацію можна розуміти наступним чином:

1. як здатність деякої субстанції відокремлюватися після смерті попереднього тіла і вселятися в нове; як здатність богів, духів, святих зодягатися у плоть;

2. як *процес* переходу (просування, переселення, руху крізь) душі в тілесну оболонку, який розуміється як поточний еволюційний аспект, як завершений, а також як такий, що вказує на зворотній процес «повернення у тіло».

Враховуючи дані конотації, розуміємо, що перше значення поняття «реінкарнація» найадекватніше вписується у термін «втілення». Друга конотація за критерієм наявних в ній смислів відсилає нас до поняття «трансміграція», смислова оболонка якого, на нашу думку, найточніше відображає суть презентованих у визначенні смислів, дзеркально їх відображає. Дане твердження ми б хотіли підсилити, обґрунтувати існуючими в сучасній літературі експлікаціями складових нашого терміну.

Отже, слово «транс» походить від лат. *trans* – пере, крізь, через и *ire* – іти, ходити, лат. *transire* – переступати, переходити, падати, франц. *transe* – страх, жах; означає рух через простір, перетин чогось, а також знаходження за межами чогось [6, с. 748]. Поняття «міграція» має такі значення: франц. *migration*, нем. *Migration*, < лат. *migratio* – перехід, переїзд, переселення [6, с. 521]. Іншими словами, у загальному значенні «трансміграція» означає процес перебування за межами чогось, руху у просторі, і передбачає його перетин, розсікання, перехід тощо. Ядро представлених смислів розгортається у п. 2 визначення поняття «реінкарнація». Порівняльний аналіз існуючих дефініцій і нашої вказує на співпадіння, відповідність і, як наслідок, доречність позиції Ю.Степанова, а саме: назви слів провадять до смислів, а смисли – до форм їхнього втілення, тобто смисли відповідають словесним оболонкам, і навпаки [9]. Іншими словами, підкреслюється доречність відновлення смислу терміну «трансміграція» через експлікацію слова «реінкарнація» (п.1).

Як наслідок, ми доходимо до виокремлення основних концептів нашого дослідження: «реінкарнація», «втілення», «трансмігація»; перший концепт містить і розкривається за допомогою двох наступних.

Отож, етимологічна реконструкція поняття «реінкарнація» дозволяє нам зробити певні висновки.

Концептуальний аналіз дозволив виявити історичні корені поняття «реінкарнація», визначити епіцентр, зону його активного вживання, формоутворення та розвитку. Антична культура створила комплекс термінів, які відображають суть даного явища. У її просторі відбуваються основні словотвірні процеси, як наслідок накопичення ідей, які набувають словесного вираження, на основі якого вибудовуються вчення наступних епох.

Осмисленні усього смислового спектру понять дозволило виявити ті концепти, котрі сприяли еволюційному розгортанню смислу терміну «реінкарнація», встановити дуальність рівнів його здійснення: а) на зовнішньому рівні культури – це еволюція ключових словесних оболонок («метемпсихоз», «трансмігація»), які відображають суть ідеї реінкарнації (пере/втілення), б) внутрішній рівень, концептуальним осердям якого ідеї реінкарнації: «втілення» («уособлення»), «перевтілення», «передіснування», які походять з простору давніх цивілізацій. Дані ідеї – це певна єдність, бо вони взаємодоповнюють одна одну, перетікають одна в одну і, таким, чином, відбувається «злиття смислів».

На основі ретроспективного огляду визначень ми запропонували умовне визначення поняття «реінкарнація» як точку об'єднання смислів, у просторі яких ми проявили основні траєкторії їхнього розвитку. Це дозволило нам змістити ракурс дослідження і зосередитися на тих визначеннях, які справді визначають суть цього феномену: зовнішній рівень терміну «реінкарнація» ввібрав у себе найбільшу кількість смислових конотацій і внутрішній рівень термінів «трансмігація» і «втілення», смислами яких просякнутий перший термін. Саме ці три концепти стають основними у наших розвідках.

1. *Александрова З.Е.* Словарь синонимов русского языка: Практический справочник / З.Е. Александрова // – М.: Русский язык. – Медиа, 2005. – 568 с.; 2. *Всемирная энциклопедия: Философия* / ред. А.А. Грицанов // – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с.; 3. *Новая философская энциклопедия: В 4т. /Ин-т философии РАН. Нац. общ.- науч. Фонд; Научно-ред. совет: предс. В.С. Стёпин* // т. 2 – М.: Мысль, 2001, 634 с.; 4. *Религиоведение. Уч.пос. и Уч. Словарь минимум по религиоведению* / М.: Гардарики, 1998. – 536 с.; 5. *Роузен С.* Реинкарнация в мировых религиях / Из-во: Философская книга, 2002. – 75 с.; 6. *Современный словарь иностранных слов: толкование, словоупотребление, словообразование, этимология* / Л.М. Баш, А.В. Боброва и др. // М.: Цитадель-трейд, Рипол классик, 2003. – 960 с.; 7. *Современный философский словарь* /

Под общ. ред. д. ф.н. проф. В.Е. Кемерова // – М.: Академический Проект, 2004. – 864 с.; 8. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк // – К. : Довіра, 2006. – 789 с.; 9. Степанов Ю.С. Константы: словарь русской культуры / Ю.С. Степанов // – М.: Академический проект, 2001. – 990 с.; 10. Упанишады / Пер. с санскрита А.Я. Сыркина // – М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2000. – 782 с.; 11. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред. Л.Ф. Ильичёв, П.Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В.Г. Панов // – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.; 12. Философия: Энциклопедический словарь / Под ред. А.А. Ивина // – М.: Гардарики, 2004. – 1072 с.; 13. Шевченко В.М. Словник-дослідник з релігієзнавства / В.М.Шевченко // – К. : Наукова думка, 2004. – 560 с.

Костянтин Родигін
Донецький національний університет

ЧИСЛО ТА НЕСКІНЧЕННІСТЬ В АЛХІМІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ ЗАХОДУ

Роботу присвячено розгляду уявлень «число» та «нескінченність» в алхімії Заходу. Попри різноманіття інтерпретацій, число в алхімії є неодмінною характеристикою буття у фізичному та метафізичному вимірах. Шлях пошуків Абсолюту в алхімії є двоїстим: пізнання природних числових закономірностей буття є синкретично поєднаним із прагненням містичного осягнення безмірного, в якому знімаються будь-які обмеження дискретно детермінованої реальності.

Ключові слова: абсолют, алхімія, число, нескінченність, нумерологія

Kostjantyn Rodygin. The Number and the Infinity in Western Alchemical Philosophy. *The paper deals with the views of the number and the infinity in Western alchemy. Despite the differences of interpretations, the number in alchemy is an essential characteristic of being in physical and metaphysical terms. In alchemy, the way of the search for the Absolute is dual. The cognition of the natural numerical laws is combined with the aspiration for the mystical comprehension of the infinite that removes the restrictions of discretely determined reality.*

Keywords: Absolute, alchemy, number, infinity, numerology.

Новітні дослідження [1; 2] обумовлюють необхідність принципового перегляду усталених поглядів щодо співвіднесення світогляду науки епохи наукової революції XVII ст. з сучасними їй містико-езотеричними уявленнями. Взаємини ці не були докорінно антагоністичними, більше того – становили певний комплекс езотеричного та екзотеричного знання. Герметико-кабалістична традиція – «потаємна пружина» пізнання Природи – не втрачає значущості з настанням доби наукової революції [1, с. 407]. Саме на XVII ст. припадає бурхливий період розвитку європейської алхімії, якій у той чи інший спосіб не останню увагу приділяли стовпи філософії та науки